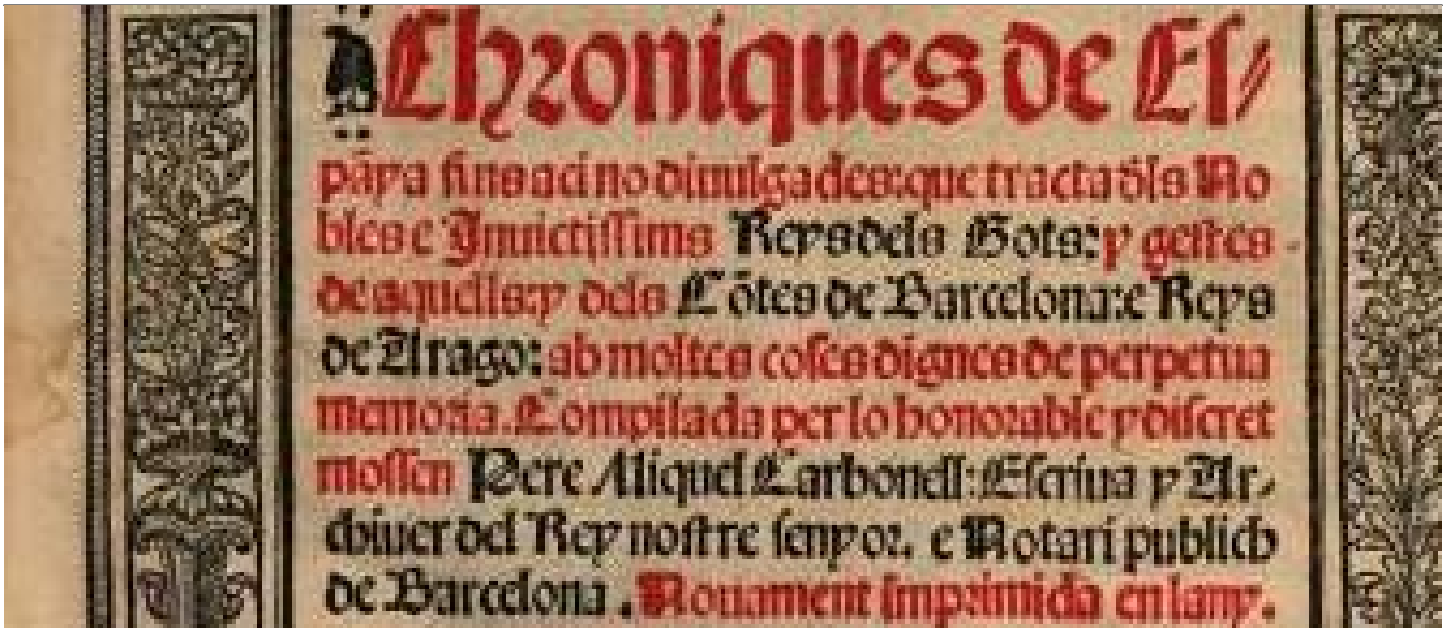

Munta tant, o tant munta, Espanya com Catalunya

Autor: Lluís Batlle i Rossell
Data de publicació: 07-05-2015

En Lluís Batlle ens fa observar algunes incongruències en l'obra Cròniques d'Espanya d'en Pere Miquel Carbonell, especialment el ball de noms entre Catalunya i Espanya i la llengua dels Reis Catòlics.

Avui podem consultar un exemplar digitalitzat de les Cròniques d'en Pere Miquel Carbonell, impreses el 15471. Val la pena que en veiem el títol sencer per entendre l'amplitud de l'obra:

«Chroniques de Espanya fins aci no divulgades: que tracta dels Nobles e Invictissims Reys dels Gots, y gestes de aquells, y dels Comtes de Barcelona, e Reys de Arago, ab moltes coses dignes de perpetua memoria. Compilada per lo honorable y discret mossen Pere Miquel Carbonell, Escriva y archiver del Rey nostre senyor. e Notari publich de Barcelona. Novament imprimida en l'any M.D.xlvii.»

Aquesta portada, en tintes vermella i negra ben composades, inclou l'escut reial amb les quatre barres però sense haver-les emplenat de vermell. Per tant, sembla que només fa referència a la corona catalana, malgrat anomenar-lo Chròniques d'Espanya. Al pròleg hi podem trobar una delimitació territorial: «Yo he desliberat no recitar Descripcio alguna de Asia, ni de Aphrica sino solament de la Europa la nostra Hespanya». A la segona pàgina tornem a trobar-hi el títol: «Chronica, o hystoria de Espanya. Composta, e hordenada, per Pere miquel carbonell. Archiver del Rey nostre Senyor E not/ Publich de Barcelona». Al pròleg, En Pere Miquel Carbonell es reafirma amb el títol: «sia vengut, a notitia de la predita Maiestat, yo esser me posat en tal treball e haver començat de scriure ab veritat / e Auctors approvats aquesta Chronica / o hystoria de Hespanya a denou del mes de Maig de lany de la nativitat de nostre Senyor / Mil quatre cents Noranta Cinch».

La primera curiositat que podem notar, però, és al colofó, a l'última pàgina del llibre:

«A labor y gloria de nostre senyor deu Jesuchrist, y de la humil verge Maria, es acabada la present hobra de las Chroniques de Cathalunya tretas de l'Archiu Real per lo honorable e discret mossen Pere Miquel Carbonell & Archiver Real e notari publich de Barcelona. [...] a .xv. De Noembre. Any .M.D.xxxxvi.»

Així, les cròniques són d'Espanya o de Catalunya? O bé eren termes intercanviables? El manuscrit d'en Pere Miquel Carbonell feia servir el terme Espanya, i l'impressor fa servir el de Catalunya? En tot cas, ens serveix per fer-nos recordar que els llibres, pel sol fet de trobar-los en català, no tenen perquè haver estat exempts de la manipulació de la censura.

Malgrat ser escrita aquesta crònica en vida del rei Ferran, en Pere Miquel Carbonell al final del llibre ens avisa que, d'ell, no n'ha parlat: «Basta alguns hagen dit que la devia acabar descrivinthi los actes fets per lo rey don Ferrando / fill del Rey don Juan de gloriosa memoria, empero lo predit misser Hieronym Pau cosi meu [cubiculari del papa Alexandre VI] ha consellat lo contrari, ço es que no conpones sino fins al Rey don Juan inclusive, leixantho compondre als Chronistes del Rey don Ferrando quin son be pagats / e yo forte [sic] no sere remunerat».

De tota manera, sí que inclou un capítol especial sobre el rei Ferran just abans d'acabar el llibre.Ho fa en forma de transcripció d'una carta del mateix Pere Carbonell. Aquesta fa referència al famós intent d'assassinat a la Plaça del Rei per part d'en Canyamàs. En la carta hi trobem un detall digne de menció. Un cop ens ha explicat com en Canyamàs ha fallat en l'intent, En Carbonell ens diu del perpetrador: «e l'hagueren mort si no fos la misericordia del Rey que dix en son castella: No lo mateys». El rei Ferran, l'anomenat catalanote a Castella, va donar l'ordre en castellà a la seva comitiva de la Plaça del Rei. Un detall que queda encara més ressaltat quan en Pere Carbonell relata la reacció de la reina Isabel, que no era amb ell, en assabentar-se de la notícia: «E la Reyna dona Ysabel muller del Rey sabent lo cas / que si cuyda morir, esmortint-se, y plorant dix: hon es lo meu Rey e senyor / es mort ho viu / seguiume vosaltres donzelles mies e teniume per les exelles que a peu vull anar a palau».

Ens trobem, doncs, davant unes Cròniques que val més que no incloguin el rei Ferran, que comencen essent d'Espanya i acaben essent de Catalunya, i on el rei Ferran parla castellà i la reina Isabel parla català. No puc fer més que notar aquests desajustos i esperar que ajudin la resta d'investigadors de l'Institut Nova Història amb la difícil reconstrucció històrica que estan duent a terme.

Lluís Batlle i Rossell

27 de desembre del 2014

1Digitalització de l'exemplar de la Biblioteca Nacional de Baviera:
https://books.google.es/books?id=3B1YAAAAcAAJ&&pg=PT3